

Bájkkeavijssa NuorttaSálto

AFRAJA, vajáldahtedum «sáme-romádna»

Románan «Afraja» (1854) lij sisadno Nuortta-Vuonas, garrasit lájtij gáktu dáttja sámijt giehtadallin ja vuobdeduváj viehka buoragit væráldav miehtáj. Tjabu bádiij ádásis prienttimin jagen 2005 USA:n. Valla ij la goassak vuonadárroj prienttiduvvam ...

Dujksa Theodor Mügge (1802-1861) vattij jagen 1844 guovte-girják mannogávvidimiv muhtem manos Skandinavian, Vuona bielen manádij gitta Hammerfestan. Manádijn tjoahkkij aj inspirasjavnáv ja tiemáv aj tjáppagirjálásjuoda girjijda. Akta dájs sjattaj muhtem romádna nuortta-vuona birrasis, "Afraja; romantihkalasj subtsas alla nuorttalis", almodum dujskagiellaj jagen 1854. Mügge lij juo dábdos subtsastjálle, ja subtsasin "sámeiseda" Afrajda birra li aj eksohtalasj ja dijdalasj oase rijkkaoasen ja sáme iellemijn ma li guovdátjin. Dáhpádusá románan mij le badjel 500 bieles guhkke le gájkín ávdemusát biejaduvvam Trámssá – Ivgo guovlluj, valla sisadná aj gávvidimijt Lufáhtaguollimis ja hievedibme nuorttavuona luondos Sálton ja Viestarmeran.

Theodor Mügge

Romána dáttja sámijt iebdedi, aj oasestiddje gudi gávviduvvi "garravávmulattjan ja viehka stuorrásin". Ednamriektárijo nuorttan aj ihti. Theodor Mügge iesj tjielggij muhtem ságájdahhtemin avijssaj New York Tribune sán lij Trámsán vuojnnám dokumentajt dassta mij galggá liehket mañemus dikkes, duobmos ja tjuovvovasj hekkadahttem muhtem sámes. Dát lij dáhpáduvvam akta buolvva ávddál sán lij guossen dáppe, subtsastij Mügge. Guoddalus lij noajdástallam, ja amerika stuorra avijssaj subtsas Mügge manen guoddaluvvam sábmme noajdástaláj dánska oasestiddij: *Mån sijáv vasjodav, ja diváj vasjodav, gå dij lihpit mov lándav válldám!*

Romána konflikta hæjtá aj navti jut "sámeiset" Afraja duobbiduvvá jábmemij noajdástallama ávdás bahágurikundes ja boaldeduvvá dálá nanna Trámsá tárjan. Valla ávdás duobmmo álliduvvá, tjuorvvu Afraja álmugij tárjan: *-Ehpit la dij rievvára gájka, gudi lihpit suoládám mijás majt ámastijma? Ehpit gus dij mijáv vasjoda? Ehpit gus mijáv bilggeda ja doalvoda?* Romána lánhan ietjá oajválattja ássjev váldi, sunndi stráffuduvvá ja muhtem lágásj rievtesfertukvuoha vuojttá mañemusaj.

"Afraja" járggáluváj moatte

Tæksta: Børge Strandskög
Járggálbme: Divte Media/Lars Th. Kintel

Svierigadárogiela prienttimis "Afraja" (1884). Tjuorggama li tjuorgadam dájdáris guhti vuojnunagi ij lim ietja sámijt vuojnnám, danen gå biktasa li dujska operakostymaj lágátjin hábbmiduvvam.

Fra svensk utgave av «Afraja» (1884). Boka er illustrert av en kunstner som åpenbart selv ikke hadde sett samer, ettersom klesdrakten mer har fått en form som minner om tyske operakostymer.

giellaj ja ruvvaláhkáj sjattaj rijkajgasskasasj buorre vuobdde girjje. Sierraláhkáj USA:an báhtin moadda ádá prienttidusá namájn "Afraja. Life and love in Norway". Juo jagen 1865 lidjin boahám 7 prienttima márnáni – ja muhtem girjálásjuodadábde javlaj "Afraja" lij akta buoremus girjijis ietjas buolvan. Mañjela le girjje vat ádásit prienttidum USA:an, mañemusát jagen 2005. Jagen 2007 biejaduváj digitaliseridum versjavná Googlej – gánná máhtá láhkát. Dan vuodon le prienttim jages 1865. Vuostasj amerikána prienttim jages 1854 máksá badjel 1000 krávná antikvariáhtajn.

Aj girijetjálle sijddalándan Dujskan le romádna moaddásit prienttiduvvam – muhtemijn le

vuollebajeltjála "Køning von Lappland", iehtjádijn li namá dagu "Verrat am Lyngenfjord" ja "Der Zauberfürst von Tromsø". Moaddása dájs li vehi rievddaduvvam ja hiebaduvvam nuorap láhkkijda. Sámme Svierigin dáhpáduváj. Danna bádiij vuostasj prienttim juo jagen 1856 madi divráp piennim aktan tjuorggasij bádiij jagen 1884.

Valla Vuonan ij la "Afraja" goassak álgus vattedum ...

Tjielggidus soajttá liehket girje oajvveulmme tjielggasit lej ládat rasismav sámij vuosttij mav Mügge lij ájttsam ietjas manon Nuortta-Vuonan. Dát soajttá ittjij hieba oajválattjajda jali almmudusájda ájggeávdan gánná nasjonalisisma ja árbbedábálasj vuona kultuvrra

lij guovdátjin. Moaddása sijás gudi lidjin ávdemusán dán nasjonalrijdon vuonarijka iesjdábdo diehti lidjin sámmi báttá sámij dárojduhtema doarjodiddje. Soajttá ettjin gierda romána garra lájddamav dáttja guottojs sámij gáktuj?

Nuorttavuona guollára
Nordnorske fiskere